

УДК 336.1:172

В. П. Горин,
д. е. н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6048-8330>
Ю. М. Тиник,
студентка факультету фінансів та обліку,
Західноукраїнський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-7193-7610>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.6.75

ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО ПАТРІОТИЗМУ СУСПІЛЬСТВА У КОНТЕКСТІ ІНСТИТУЦІЙНИХ РЕФОРМ ТА ЗМІЦНЕННЯ ДОВІРИ ДО ДЕРЖАВИ

V. Horyn,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of S. Yuriy Department of Finance, West Ukrainian National University
Yu. Tynyk,
Student of the Faculty of Finance and Accounting, West Ukrainian National University

PROSPECTS FOR STRENGTHENING SOCIETY'S FINANCIAL PATRIOTISM IN THE CONTEXT OF INSTITUTIONAL REFORMS AND ENHANCING TRUST IN THE STATE

У цьому дослідженні висвітлено чинники підвищення фінансового патріотизму суспільства. Обґрунтовано, що фінансовий патріотизм не може залежати тільки від свідомості громадян та бізнесу, він також вимагає відповідальної позиції держави, зокрема проведення виваженої фіскальної політики, що враховує не тільки потреби держави у коштах, але й інтереси платників податків. Розкрито проблеми реформування органів фіскального контролю, які продовжують відігравати деструктивну роль у створенні сприятливого бізнес-середовища. Відзначено, що підтримання високого рівня фінансового патріотизму вимагає також забезпечення професіоналізму роботи державних інституцій при використанні публічних ресурсів, подолання таких явищ, як марнотратство бюджетних коштів, корупція, лобізм. Обґрунтовано, що у контексті підвищення довіри суспільства до держави необхідними є імплементація інклюзивних підходів до управління публічними фінансами, реалізація декларації про верховенство права у взаєминах між державою та суспільством.

This study highlights the factors that increase the financial patriotism of society. It is substantiated that financial patriotism cannot depend only on the consciousness of citizens and businesses; it also requires a responsible position of the state and maintaining trust in government institutions. In particular, the state must pursue a balanced fiscal policy that considers not only the government's financial needs but also the interests of taxpayers. The article determines that, according to the National Revenue Strategy until 2030, the main condition for tax and customs innovations is to increase public confidence in fiscal control authorities. However, the process of these authorities reforming is not carried out promptly, and they continue to play a negative role in creating a favourable business environment. For example, while the number of audits and the amount of additional payments accrued are increasing, most cases are not confirmed in court. This undermines business confidence not only in fiscal control authorities but also in the state as a whole.

Maintaining a high level of financial patriotism also requires ensuring the state institutions' professionalism in public resources usage, overcoming waste of budget funds, corruption, and lobbying. It is substantiated that to increase public trust in the State as a condition for maintaining a high level of financial patriotism, it is important to implement such reforms as: introduction of inclusive approaches to public finance management; implementation of the Declaration on the Rule of Law in relations between the State and society. In the first area, it is important to increase government transparency, ensure a link between the resources spent and the results of work, and reduce the influence of personal contacts in the fiscal payments process. The second direction requires reforming the judicial system, clearing it of corruption, impunity, and dependence on politicians and oligarchs. The author proves that the implementation of the rule of law principle will make it possible to resolve the issues of corruption, waste, and improve the quality of governance. This will help to increase the level of financial patriotism of society.

Ключові слова: фінансовий патріотизм, органи фіскального контролю, фіскальні відносини, довіра до держави, марнотратство бюджетних ресурсів, верховенство права.

Key words: financial patriotism, fiscal control bodies, fiscal relations, trust in the state, waste of budget resources, rule of law.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В сучасному світі глобальної невизначеності, руйнування міжнародного права, посилення безпекових ризиків та регіональних конфліктів, нетерпимості та девальвації цінностей критичного значення для виживання держави набуває її фінансова стійкість. Масштабна війна проти України призвела до радикального перегляду поглядів на значення національного чинника в економічній політиці, важливість відстоювання суспільних інтересів у всіх царинах життєдіяльності. Сплеск патріотичних настроїв в українському суспільстві спричинив запит на реалізацію ідеології патріотизму не тільки в гуманітарній чи військовій сфері, але й при здійсненні різних напрямів економічної діяльності, що супроводжується рухом фінансових ресурсів. Для нашої країни, яка протистоїть безпрецедентним викликам, що загрожують не тільки стабільності, але й самому її існуванню, фінансовий патріотизм є не лише економічним, але стратегічним інструментом виживання та розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

В сучасній науковій літературі тематика фінансового патріотизму практично не розроблена, відсутні не тільки теоретичне обґрунтування сутності та ключових ознак цього поняття, чинників його підвищення, але й методичні підходи до оцінювання. Публікації з проблем фінансового патріотизму мають поодинокий характер і фокусуються переважно на питаннях фіскальних відносин між державою та

платниками податків, а також благодійництва. Серед найбільш вагомих наукових розробок останніх років щодо розкриття окремих аспектів фінансового патріотизму доцільно відзначити праці колективу авторів під керівництвом А. Крисоватого, де обґрунтовується сутність та форми прояву фінансового патріотизму [10], Б. Карпінського, який фокусує увагу на питаннях патріотичного виміру фіскальних відносин [8], Я. Фрізелля, у якій дослідник розкриває патріотичні детермінанти регулювання податкового навантаження в умовах воєнного часу [2]. Незважаючи на наявність окремих праць, теоретичні та методологічні засади фінансового патріотизму залишаються практично не вивченими, що потребує уваги з боку наукової спільноти.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою нашого дослідження є розкриття векторів підтримання високого рівня фінансового патріотизму суспільства в Україні в умовах воєнного періоду. В основу її досягнення покладено переконання авторів, що підвищення рівня фінансового патріотизму суспільства потребує проведення раціональної політики держави у фіскальній сфері, зміцнення довіри до держави як суспільного інституту, повноцінної реалізації принципу верховенства права у всіх сферах суспільного життя.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансовий патріотизм — це свідоме урахування національних інтересів при ухваленні й реалізації щоденних фінансових рішень на рівні домогосподарств чи бізнесу. Він виявляється у спо-

живчій поведінці, інвестиційній чи виробничій діяльності суб'єктів економіки, коли національні інтереси превалюють на суто економічними міркуваннями та бажанням отримати особисту вигоду. Це вибір на користь вітчизняних товарів і послуг, фінансових установ і державних фінансових інструментів, участь у реалізації гуманітарних проєктів, благодійництво та інші прояви патріотичних почуттів в економічній сфері. Кожне фінансове рішення, що стимулює розвиток національної економіки, створює робочі місця, сприяє наповненню бюджетів, допомагає вирішити важливі суспільні проблеми та поліпшує життя громадян є елементом фінансового патріотизму, дає можливість зберегти фінансову стійкість держави навіть у найскладніші часи.

Основу фінансового патріотизму закладають національні почуття людей, їх любов до власної країни та бажання діяти для її блага. Однак рівень фінансового патріотизму не може залежати тільки від свідомості громадян та бізнесу, він також вимагає відповідальної позиції держави. Як зазначає Я. Фрізелль, навіть в умовах війни утримання високого рівня фіскального патріотизму суспільства потребує збереження довіри до владних інституцій, цільового та ефективного використання коштів [2]. Без стійкої переконаності суспільства у тому, що держава в особі органів публічної влади робить все залежне для стимулювання національного виробництва, забезпечення справедливості правил оподаткування, прозорості й ефективності управління публічними фінансами патріотичні поривання з часом можуть згасати, що призведе до апатії та зневіри у власній країні та, в найбільш радикальному випадку, — навіть до її зникнення. Довіра суспільства до держави та її інституцій формується через їхню відкритість, антикорупційні заходи та проведення ефективної послідовної економічної політики. Варто погодитись із науковою позицією колективу вчених на чолі з А. Крисоватим, що фінансовий патріотизм необхідно розглядати як "ідеологічну основу фінансової політики, зміст якої формується з урахуванням інтересів не тільки публічної влади, але й інших суб'єктів економіки, спрямований на забезпечення сталого економічного зростання й підвищення добробуту усього суспільства" [10].

Підтримання високого рівня фінансового патріотизму суспільства у царині фіскальних відносин, тобто відповідального ставлення бізнесу й населення до сплати фіскальних платежів, зменшення масштабів девіантних податкових явищ найперше пов'язане із проведенням виваженої фіскальної політики, що враховує не тільки

фіскальні потреби держави, але й інтереси платників, які забезпечують економічну основу їхнього формування. Перспективи раціоналізації фіскальної політики визначені у Національній стратегії доходів України до 2030 року, де стратегічними пріоритетами зазначено: посилення фіскальної спроможності України; продовження курсу на європейську інтеграцію в частині податкової та митної політики і адміністрування; зміцнення довіри до органів фіскального контролю за рахунок протидії корупції, підвищення прозорості та ефективності управлінських процедур; розвиток податкової культури, підвищення сумлінності платників податків; цифровізація податкових та митних відносин [12]. Тобто, Стратегія передбачає, що впровадженню новачій податкової та митної політики має передувати зміна філософії діяльності органів фіскального контролю через знеособлення податкових взаємин та відновлення довіри суспільства шляхом "перезавантаження" контролюючих органів. Ці моменти вважають критичними для забезпечення успіху податкових ініціатив.

Попри вагомій сподіванні на процес "перезавантаження" органів контролю (Бюро економічної безпеки, податкових та митних органів), цей процес наразі відбувається дуже непослідовно. За оцінками експертів, від зволікання з цими реформами держава щорічно недоотримує 100—160 млрд грн доходів бюджету [7]. Проблемним питанням взаємодії органів податкового контролю та платників податків, що негативно впливає на довіру між ними та взагалі бізнесу до держави є недоліки у роботі СМКОР (автоматизованої система, призначена відстежувати ризиковість податкових накладних/розрахунків коригування). Вони зумовлюють "вимивання" оборотних коштів платників податків, збільшують їхні витрати та ускладнюють можливості планування діяльності.

Однак, більш руйнівний вплив на довіру до органів фіскального контролю має відсутність помітних зрушень щодо подолання практики так званих "маски-шоу" — обшуків за кримінальними провадженнями проти платників податків, які в більшості є необґрунтованими і не мають наслідків. Зокрема, після відновлення податкових перевірок кількість кримінальних проваджень проти бізнесу у 2023 році зросла в 2,6 рази, однак 80% із них не мали вироків або взагалі не доходили до суду. Зростає щорічно також кількість обшуків у бізнес-структурах (5,7 тис. у 2021 році, 5,8 тис. у 2022 році, 8,5 тис. у 2023 році), однак після медійного розголосу значна частина з них не закінчується нічим [11]. Як зазначають фахівці Ради бізнес-омбудсме-

на, практика генерування десятків тисяч актів податкових перевірок (оскільки у розумінні органів податкового контролю, така перевірка апріорі не може закінчуватись довідкою з фіксацією відсутності порушень), які "є формалістичними і недостатньо обґрунтованими ...створює адміністративну, правоохоронну, юридичну і судову метушню, ...невиправдані обтяження для українського бізнесу" [13]. Бізнес-структури втрачають час, зазнають фінансових втрат і, щонайгірше, — це підриває їхню довіру до органів фіскального контролю. За таких обставин очікування високого рівня фінансового патріотизму бізнесу є марною справою.

"Перезавантаження" органів фіскального контролю на даний час є скоріше декларацією, ніж реальним пріоритетом дій. Так, у лютому 2025 року не було призначено директора Бюро економічної безпеки, чим Україна порушила п. 28 Меморандуму з Міжнародним валютним фондом. Навіть після прийняття низки законодавчих новацій, спрямованих на зниження адміністративного тиску на платників податків, не вирішеними залишаються питання наявності дублюючих підрозділів у різних контролюючих органах, відповідальності за необґрунтовані обшуки, донарахування фіскальних платежів, які потім не підтверджуються при процедурі оскарження та ін. [11]. Більш того, "перезавантаження" податкових та митних органів, на наше переконання, не є панацеєю від проблем ефективності податкових відносин та відновлення довіри суспільства, допоки держава в особі органів фіскального контролю не відмовиться від презумпції "злої волі", коли кожен платник податків розглядається як потенційний, і навіть ймовірний, порушник [13] і має постійно доводити, що він не ухиляється від сплати податків [5]. Враховуючи значення добровільної сплати податків, яка забезпечує 99+ % податкових платежів, перехід у діяльності органів фіскального контролю до презумпції сумлінності платника податків при сплаті фіскальних платежів є цілком доречним.

Підвищення довіри суспільства до держави як умова підтримання високого рівня фінансового патріотизму потребує не тільки розвитку податкових відносин у контексті досягнення балансу інтересів держави і платників податків, але й забезпечення професіоналізму роботи державних інституцій при використанні публічних ресурсів на виконання бюджетних програм. Використання ресурсів бюджету має забезпечувати не тільки повноцінне виконання функцій держави, але й відображати інтереси

усіх верств суспільства. Складно не погодитись із думкою, що "в умовах війни дотримання вимог ефективності використання бюджетних ресурсів є питанням не стільки економічним, скільки безпековим. Марнотратство бюджетних коштів за умов безпрецедентного дефіциту бюджету не лише не відповідає ідеям патріотизму, а може бути прирівняне навіть до проявів зрадництва" [10]. Хоча проблема марнотратства бюджетних ресурсів, використання бюджету в особистих цілях притаманна бюджетній практиці в Україні впродовж фактично усього періоду незалежності, особливої гостроти вона набула з початком повномасштабної війни. Коли в умовах дефіциту власних ресурсів на оборону від зовнішньої агресії та купівлю озброєнь, високого рівня залежності надходжень бюджету від фінансової допомоги зарубіжних держави органи місцевого самоврядування витрачали бюджетні кошти на облаштування спортивних споруд, ремонту доріг, придбання квітів, укладання бруківки й інші недоречні у воєнний час справи [9], це спричинило сплеск суспільного обурення й навіть підштовхнуло уряд виступити із закликом до місцевих органів влади відкласти видатки, які не спрямовані на наближення Перемоги і розв'язання критичних питань.

Втім, навіть після перерозподілу бюджетних доходів від ПДФО на користь державного бюджету для зміцнення можливостей держави щодо фінансування оборонних потреб, проблема марнотратства у бюджетній сфері не втрачає своєї актуальності. Крім "розтринькування" бюджетних коштів на цивільні закупівлі органами публічної влади різного рівня, у ЗМІ часто можна зустріти інформацію про випадки розкрадання бюджетних ресурсів шляхом завищення вартості товарів чи послуг при купівлі пально-мастильних матеріалів, озброєнь та інших ресурсів для потреб оборони, використання підроблених документів про якість [6]. Крім того, що такі дії завдають значних збитків державі, послаблюючи її оборонні можливості, вони також аморальні з погляду того, що через неякісне озброєння чи амуніцію, нестачу інших ресурсів можуть стати причиною загибелі військових, які обороняють Україну від зовнішньої агресії. Поширеність таких випадків бюджетного марнотратства й відвертого казнокрадства, безкарність причетних до них осіб мають не тільки економічні чи безпекові наслідки, вони також посилюють зневіру суспільства у державу як інститут, який відображає інтереси кожного та діє для їхньої реалізації.

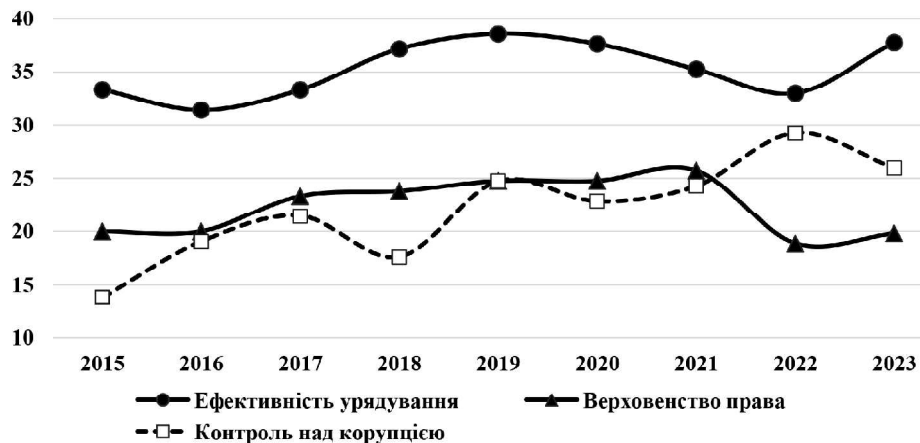

Рис. 1. Вибрані показники якості урядування в Україні (за методикою Світового банку) у 2015–2023 рр.

Джерело: побудовано за [3].

Підвищення довіри населення і бізнесу до держави як чинника утримання високого рівня фінансового патріотизму суспільства є складним завданням. Воно вимагає реалізації реформ у двох ключових напрямках: по-перше, імплементації інклюзивних підходів до управління бюджетними ресурсами при їх формуванні та використанні; по-друге, практична реалізація декларації про верховенство права у фіскальних взаєминах між державою та суспільством. Відповідно до першого напрямку, відновлення довіри до органів влади потребує поглиблення відкритості роботи публічної влади, забезпечення зв'язку між витраченими ресурсами та отриманими результатами, деперсоніфікації фіскальних відносин, розвитку різних форм участі громадськості в ухваленні рішень щодо бюджету, поглиблення цифровізації управлінських процедур. Але перспективи реалізації цих завдань залежать від подолання інертності суспільства, підвищення його фінансової обізнаності, зокрема з питань фіскальної політики. В іншому випадку, розширення масштабів залучення громадян до участі в управлінні бюджетом посилює негнучкість фіскальної політики та збільшить бюрократичні бар'єри при ухваленні рішень щодо бюджету.

Важливим чинником зміцнення довіри суспільства до держави як умови підтримання фінансового патріотизму є реалізація принципу верховенства права. Призначення судової гілки влади полягає у вирішенні конфліктів у суспільстві. Якщо індивід стикається із порушенням власних прав, а судова влада не гарантує справедливості, це спонукає до пошуку альтернативних способів її досягнення, звернення до інших "гарантів" — знайомих у владних інституціях, впливових осіб у контролюючих орга-

нах та ін. Формуються умови для тіньових домовленостей, лобювання, корупції, що спотворює конкурентне середовище ведення бізнесу, коли ті, хто має корисні зв'язки отримують переваги, а інші залишаються у невідгідному становищі.

Відповідно до зведених показників урядування, які розроблені фахівцями Світового банку Д. Кауфманом та А. Крааєм і використовуються для порівняння якості роботи державних інституцій у різних країнах (за шкалою від 1 до 100, де 1 — найгірше, 100 — найкраще значення), верховенство права є тим індикатором, який в Україні суспільство відзначає найнижчими показниками реалізації без вираженої траєкторії зміни (рис. 1). Також низькими є суспільні оцінки протидії корупції, ефективності урядування, які залишаються у кілька разів нижчими за відповідні значення держав-членів ЄС (табл. 1).

Соціологічні опитування свідчать, що серед чинників, які визначають недовіру суспільства до судової системи є поширення корупції, безкарність та кругова порука у системі правосуддя (45%), недоброчесність суддів (42%), їхня залежність від політичної влади та олігархів (41%) [1]. Неправомірні рішення, упередженість у розгляді справ, неможливість відстояти власні інтереси у правовий спосіб "розминають" довіру суспільства не тільки до судової гілки влади, але й до держави в цілому. А суспільству, яке не довіряє державним інституціям, складно виявляти високий рівень патріотизму, зокрема у питаннях сумлінності сплати податків чи відмови від отримання особистої вигоди за рахунок держави. Відповідно, шлях до підвищення фінансового патріотизму суспільства передбачає реформу судової систе-

**Таблиця 1. Вибрані показники якості урядування
(за методикою Світового банку) в Україні та окремих державах ЄС у 2015–2023 рр.**

Країни	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ефективність уряду									
Естонія	81,9	81,9	82,86	83,33	84,76	87,62	88,57	89,62	88,68
Німеччина	92,86	93,33	93,33	91,43	91,90	88,10	87,14	88,21	85,38
Польща	74,29	72,38	71,90	71,90	70,48	64,29	61,43	61,79	66,51
Україна	33,33	31,43	33,33	37,14	38,57	37,62	35,24	33,02	37,74
Верховенство права									
Естонія	87,14	85,71	85,71	85,71	86,19	88,10	88,57	89,62	89,62
Німеччина	93,33	91,90	91,43	91,43	92,38	90,95	91,43	91,98	92,92
Польща	76,19	71,43	64,29	64,29	63,33	67,62	64,29	64,15	65,09
Україна	20,00	20,00	23,33	23,81	24,76	24,76	25,71	18,87	19,81
Контроль над корупцією									
Естонія	88,57	88,10	86,67	90,00	90,95	92,38	90,00	91,04	91,51
Німеччина	93,33	93,81	94,76	95,71	95,24	95,24	95,71	95,75	94,34
Польща	74,76	75,71	73,81	73,33	71,43	72,38	68,10	68,40	68,87
Україна	13,81	19,05	21,43	17,62	24,76	22,86	24,29	29,25	25,94

Джерело: побудовано за [3].

ми у контексті її самоочищення, впровадження принципу невідворотності покарання за неправомірні рішення та непрофесійну поведінку. Представники судової гілки влади мають не тільки виявляти високий професіоналізм, але й бути носіями моральних чеснот. Саме у реалізації принципу верховенства права, коли кожен, хто має намір працювати чесно буде впевненим у можливості відстояти власні інтереси у правовий спосіб, а той, хто порушує закон не уникне покарання, ми вбачаємо шлях до подолання масштабної корупції в Україні, а також підвищення ефективності урядування, зокрема при використанні бюджетних ресурсів і продукуванні суспільних благ.

Стимулювання тих форм економічної поведінки, які належать до проявів фінансового патріотизму (благодійність, купівля облігацій державної позики, орієнтація на споживання товарів чи послуг вітчизняних виробників) передбачає застосування широкого спектру інструментів та програм. Подібно до зарубіжної практики, в останні роки вони отримали реалізацію також в Україні. Серед останніх законодавчих ініціатив вагоме значення має прийняття змін до норм оподаткування прибутку підприємств, за якими платники податку на період воєнного стану в Україні зможуть спрямовувати до 8% прибутку на благодійні цілі, зокрема фінансову підтримку благодійних організацій [4]. Таким чином, закон стимулює бізнес до більш активної участі в благодійних проєктах, надаючи податкові пільги для тих, хто підтримує суспільно корисні ініціативи.

Війна — це не лише битва на фронті, але й випробування для економіки. В умовах, коли кожен ресурс має значення, фінансовий патріотизм стає запорукою стійкості держави. Бізнес, як рушійна сила економіки, відіграє

ключову роль у цьому процесі. Однак, в умовах критичних воєнних ризиків, нестабільності та невизначеності перспектив забезпечити стабільність бізнес-процесів складно. Тому реалізація цільових програм підтримки вітчизняного бізнесу є вираженням не тільки економічного регулювання, але й відповідального ставлення держави до бізнесу, що займає патріотичну позицію, працюючи та сплачуючи податки в Україні. Започатковані у період повномасштабної війни програми "єРобота", за якою суб'єкти малого бізнесу можуть отримати гранти на власну діяльність, Програма "Доступні кредити 5-7-9%" стали реальними механізмами фінансової підтримки дрібного і середнього бізнесу, що дали йому можливість адаптуватися до роботи в нових безпекових реаліях. Зважаючи на це, вони мають бути не тільки продовжені, але й масштабовані на регіональний та місцевий рівень.

ВИСНОВКИ ІЗ ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансовий патріотизм як модель економічної поведінки, яка передбачає урахування національних інтересів при ухваленні фінансових рішень, формується під впливом багатьох чинників. Він залежить не тільки від патріотичної свідомості громадян та бізнесу, але вимагає також відповідальної позиції держави, збереження довіри до неї як інституту, що виражає інтереси усіх верств суспільства. Це вимагає проведення виваженої фінансової політики з урахування інтересів платників податків, ефективності використання публічних ресурсів, подолання марнотратства бюджетних коштів. Для підвищення довіри до держави як передумови високого рівня фінансового патріотизму важливими є такі реформи, як: впровадження інклю-

живних підходів до управління публічними фінансами; наповнення реальним змістом декларації про верховенство права у взаєминах між державою та суспільством. За першим напрямом важливо поглиблювати відкритість роботи органів публічної влади, забезпечувати зв'язок між витраченими ресурсами і результатами роботи, зменшувати вплив особистих контактів у процесах сплати фіскальних платежів. Другий напрям вимагає реформування судової системи, її очищення від корупції, безкарності, залежності від політиків та олігархів.

Підвищення фінансового патріотизму в умовах війни та складної економічної ситуації вимагає комплексного підходу, що поєднує як державні ініціативи, так і активну участь суспільства. Втім, попри очевидну корисність програм та заходів, спрямованих на захист національних економічних інтересів через стимулювання попиту на вітчизняні товари, фінансові послуги вітчизняних фінансових установ, сприяння благодійності тощо, "підтримуваний" фінансовий патріотизм не матиме довгострокового характеру, якщо не опиратиметься на певну ідеологічну платформу, ідейні цінності, закладені з дитинства. Виховання молодого покоління у парадигмі любові до власної землі, поваги до свого народу, його мови, культурних надбань може створити необхідну ідейну основу, яка дає пояснення, чому не завдяки, а всупереч багатьом чинникам вітчизняний бізнес та прості громадяни продовжують підтримувати нашу державу у її боротьбі з масштабною агресією, готові віддати власні сили і ресурси заради Перемоги. Бо фінансовий патріотизм — це не лише про фінансові ресурси держави, а про патріотичну фінансову поведінку кожного та активну участь у розвитку країни.

Література:

1. 60% українців не довіряють Верховному Суду, а пріоритетом вважають кадрове оновлення судової системи — опитування. URL: <https://dejure.foundation/60-ukrayincziv-nedoviryayut-verhovnomu-sudu-a-priorytetom-vvazhayut-kadrove-onovlennya-sudovoyi-systemy-opytuvannya/>
2. Frizell J. Rallying Fiscal Patriotism: War Taxes in the Contemporary World. *Comparative Political Studies*. 2024. No 57(8). P. 1375—1405. URL: <https://doi.org/10.1177/00104140231194061>
3. Worldwide Governance Indicators. World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators/interactive-data-access>

4. Волокіта В. Рада ухвалила закон про стимулювання благодійності: що змінює. URL: <https://epravda.com.ua/power/shcho-zminyuyezakon-pro-stimulyuvannya-blagodiynictva-803663/>

5. Горин В. П., Була П. В., Чорноус В. С. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 18. С. 23—31. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/52087>

6. ДБР повідомило про підозру колишньому високопосадовцю Міноборони, який завдав мільярдних збитків державі. URL: <https://dbr.gov.ua/news/dbr-povidomilo-pro-pidozru-kolishnomu-visokoposadovcyu-minoboroni-yakij-zavdav-milyardnih-zbitkiv-derzhavi>

7. Длігач А. Зростання податків: тактична перемога чи стратегічна поразка? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/07/9/716401/>

8. Карпінський Б. Державотворчий патріотизм нації як основа фінансового забезпечення конституційного ладу (Частина I). *Науковий вісник НАТУ України*. 2013. Вип. 23.12. С. 211—219.

9. Козаченко Д. Влада Білої Церкви планує придбати збиткову ТЕЦ за 300 млн грн URL: <https://espresso.tv/vlada-biloi-tserkvi-planue-pridbati-zbitkovu-tets-za-300-mln-grn>

10. Крисоватий А., Горин В., Лободіна З., Погрішук Г., Добіжа Н., Булавинець В. Фінансовий патріотизм: теоретичне обґрунтування та роль у забезпеченні фінансової безпеки держави. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2025. № 1 (60). С. 123—136. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.60.-2025.4614>

11. Лащук Є. Perezavantazhenня БЕБ: як довго бізнесу терпіти маски-шоу. URL: <https://mind.ua/openmind/20276693-perezavantazhen-nya-beb-yak-dovgo-biznesu-terpiti-maski-shou>

12. Національна стратегія доходів до 2030 року. Схвалена Розпорядженням КМУ від 27.12.2023 р. № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_-2030_.pdf

13. Податкові перевірки. Звіт за результатами розслідування за власною ініціативою. Рада бізнес-омбудсмена. Київ, 2024. 34 с. URL: <https://boi.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/podatkovy-perevirky-v2.pdf>

References:

1. DEJURE Foundation (2024), "Poll: 60% of Ukrainians do not trust the Supreme Court and

consider staffing of the judiciary a priority", available at: <https://dejure.foundation/60-ukrayinc-ziv-ne-doviryayut-verhovnomu-sudu-a-priorytetom-vvazhayut-kadrove-onovlennya-sudovoyi-systemy-opytuvannya/> (Accessed 26 March 2024).

2. Frizell, J. (2024), "Rallying Fiscal Patriotism: War Taxes in the Contemporary World", *Comparative Political Studies*, vol. 57 (8), pp. 1375—1405. <https://doi.org/10.1177/00104140231194061>.

3. World Bank Group (2024), "Worldwide Governance Indicators", available at: <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators/interactive-data-access> (Accessed 26 March 2024).

4. Volokita, V. (2024), "The Rada has adopted a law on charity incentives: what does it change?", available at: <https://epravda.com.ua/power/shcho-zminyuye-zakon-pro-stimulyuvannya-blagodiynictva-803663/> (Accessed 26 March 2024).

5. Horyn, V., Bula, P. and Chornous, V. (2024), "Tax policy of Ukraine under martial law: realities, and prospects for overcoming", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 18, pp. 23—31. available at: <http://dspace.wnu.edu.ua/handle/316497/52087> (Accessed 26 March 2024).

6. The official website of the State Bureau of Investigation (2024), "SBI serves notice of suspicion to former senior official of the Ministry of Defence who caused billions of losses to the state", available at: <https://dbr.gov.ua/news/dbr-povidomilo-propidozru-kolishnomu-visokoposadovcyu-minoboroni-yakij-zavdav-milyardnih-zbitkiv-derzhavi> (Accessed 26 March 2024).

7. Dliach, A. (2024), "Tax increases: a tactical victory or a strategic defeat?", available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/07/9/716401/> (Accessed 26 March 2024).

8. Karpinskyi, B. (2013), "State-Creative Patriotism of Nation as the Basis of the Constitutional System of Financial Security (Part 1)", *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, vol. 23.12, pp. 211—219.

9. Kozachenko, D. (2023), "Bila Tserkva authorities plan to buy loss-making CHP plant for UAH 300 million", available at: <https://espresso.tv/vlada-biloi-tserkvi-planue-pridbati-zbitkovutets-za-300-mln-grn> (Accessed 26 March 2024).

10. Krysovaty, A., Horyn, V., Lobodina, Z., Pohrishchuk, H., Dobizha, N. and Bulavynets, V. (2025). "Financial patriotism: theoretical substantiation and role in ensuring the financial security of the state", *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 1 (60), pp. 123—136. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.1.60.2025.4614>.

11. Laschuk, Ye. (2024), "BES reboot: how long can businesses tolerate mask shows", available at:

<https://mind.ua/openmind/20276693-pereza-vantazhennya-beb-yak-dovgo-biznesu-terpiti-maski-shou> (Accessed 26 March 2024).

12. The official website of the Ministry of Finance of Ukraine (2024), "National Revenue Strategy until 2030. Approved by the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1218-p dated 27 December 2023", available at: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf (Accessed 26 March 2024).

13. The official website of the Business Ombudsman Council (2024), "Tax audits. Report on the results of an investigation on your own initiative", available at: <https://boi.org.ua/wp-content/uploads/2023/11/podatkovy-perevirky-v2.pdf> (Accessed 26 March 2024).

Стаття надійшла до редакції 09.03.2025 р.

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України (Категорія «Б») з

ЕКОНОМІЧНИХ НАУК та ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

(Наказ Міністерства освіти і науки України
№ 886 від 02.07.2020)

Спеціальності - 051, 071, 072, 073, 075, 076, 281, 292